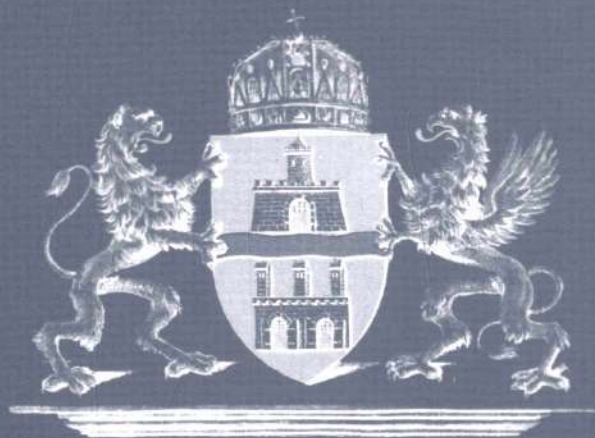

BUDAPEST RÉGISÉGEI

XXXVII

BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM

BUDAPEST RÉGISÉGEI

XXXVII

BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM • BUDAPEST 2003

A kiadvány a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával készült

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

BENCZE ZOLTÁN
BODÓ SÁNDOR
ENDRÓDI ANNA
ZSIDI PAULA

SZERKESZTETTE

HANNY ERZSÉBET

*A rajzokat Cserne Lászlóné, Kuczogi Zsuzsanna, Málík Éva, Vándor Andrásné,
Viemann Zsolt, a fotókat Tihanyi Bence és Bakos Margit készítették.
Az angol nyelvű kivonatokat Véghné Pozsgai Olga,
a magyar nyelvű kivonatokat Aczél Eszter Krisztina fordította.*

Tördelés: Kolozsvári Krisztián

HU – ISSN 0133-1892

© BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM, 2003

FELELŐS KIADÓ

BODÓ SÁNDOR FŐIGAZGATÓ

NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS

ARCHAEOLOGIA ALAPÍTVÁNY ÉS KIADÓ

NYOMDAI KIVITELEZÉS

AKAPRINT NYOMDAIPARI KFT.

TARTALOM - CONTENTS

MAGYAR Károly Hollné Gyürky Katalin † – Kata néni <i>"Auntie Kata" (1925–2002)</i>	7
ALTMANN Júlia Fortuna utca 18. – középkori lakóház üvegleletei.	9
H. GYÜRKY Katalin † A Budapest I. Fortuna u. 18. számú lakóház régészeti kutatásából származó üvegleletek <i>Glass Finds from the archaeological Excavations at 18. Fortuna street, Budapest</i>	13
Sabine FELGENHAUER-SCHMIEDT Zur Keramik des 9-11. Jh. aus Niederösterreich <i>A 9-11. századi alsó-ausztriai kerámiáról</i>	29
ALTMANN Júlia – BERTALAN Vilmosné – KÁRPÁTI Zoltán A budai (óbudai) társaskáptalan Péter temploma <i>St. Peter Church of the Buda (Óbuda) Chapter</i>	39
Adrian Andrei RUSU Die Burgen von Turnu Severin im 13-14. Jh. <i>Turnu Severin 13-14. századi várai</i>	63
IRÁSNÉ MELIS Katalin Karcollással jelölt középkori cserepek a margitszigeti domonkos apácakolostor területéről <i>Medieval Pottery Fragments signed with scratches from the Dominican Nunnery on Margaret Island</i>	79
SPEKNER Enikő A budavári Boldogasszony-egyház alapítástörténete <i>The History of the Foundation of the Church of Our Lady in Buda</i>	91
BENCZE Zoltán Előzetes jelentés a volt Állami Nyomda épületeinek területén folytatott régészeti kutatásokról <i>Preliminary Report on the archaeological Investigation conducted on the site of the Buildings of the former State Print</i>	113
BENDA Judit Előzetes jelentés a budai középkori karmelita kolostor feltárásáról <i>Preliminary Report on the Excavations of the Mediaeval Carmelite Friary in Buda</i>	137
BUZÁS Gergely A visegrádi királyi palota fürdője <i>The Bath of the Royal Palace in Visegrád</i>	151
Gyula SIKLÓSI Zwei Kirchen mit zentralem Grundriss aus dem Komitat Fejér <i>Két centrális alaprajzú templom Fejér megyéből</i>	167
ENGEL Pál † – LÓVEI Pál Ellyevölgyi János nádori ítélőmester (1526?) sírköve <i>The Gravestone of János of Ellyevölgy (1526?)</i>	185

ZÁDOR Judit	
Velencei üvegtál a Károlyi palota udvarán feltárt török tárolóból	
<i>Venetian Glass bowl found in the turkish Storage unearthed in the Yard of the Károlyi Palace</i>	189
GERÓ Győző	
A buda-vízivárosi Tojgun pasa dzsámi és a Tojgun pasa mahalle	
<i>The Tojgun pasha Mosque and the Tojgun pasha Mahalle in Buda-Víziváros (Watertown)</i>	197
VÉGH András	
A Magyar Tudományos Akadémia budavári épületegyüttesének	
története a város alapításától 1686-ig	
<i>The History of the Building Complex of the Hungarian Academy of Sciences</i>	
<i>in Buda Castle from the Foundation of the City up to 1686</i>	209
HANNY Erzsébet – REMÉNYI László	
A budai Várhegy bronzkori településtörténete	
<i>The History of the Castle Hill Settlements from the Bronze Age in Buda</i>	237
KABA Melinda	
Római kori orgona Aventicumról (Avenches)	
<i>A Roman Organ from Aventicum (Avenches)</i>	277
MESTER Edit	
Beszámoló a gyertyánvölgyi üveghuta feltárásának és	
rekonstrukciójának eredményeiről (2001-2002)	
<i>Report on the Results of the Excavation and the Reconstruction</i>	
<i>of the Glassworks in Gyertyánvölgy (2002–2003)</i>	281
PETŐ Mária	
A gellérthegyi kálvária	
<i>Calvary on Gellért Hill</i>	297
SCHWARCZ Katalin	
H. Gyürky Katalin (Balassagyarmat, 1925 – Budapest, 2002).	303
BÉKÉSINÉ WELLISCH Márta – KOVÁCS Valéria	
H. Gyürky Katalin munkásságának bibliográfiája	309
BORDÁS Attila	
H. Gyürky Katalinnak a Budapesti Történeti Múzeum Régészeti Adattárában	
nyilvántartott dokumentációi, jelentései ásatásairól, leletmentéseiről és helyszíni szemléiről . . .	313
RÖVIDÍTÉSEK – ABBREVIATIONS	317

IN MEMORIAM

Hollné Gyürky Katalin
(1925-2002)

HOLLNÉ GYŰRKY KATALIN – KATA NÉNI

1925–2002

Alig négy éve még, hogy a Budapest Régiségei 32-dik, 1998. évi kötetében – a kiadás csúszása miatt „némi késedelemmel” – köszönhettem a 70-ik évét betöltő Kata nénit, és kívánhattam neki további hosszú életet és eredményes munkát. Sajnos végül egyik kívánság sem teljesült, s ehelyett most már nekrológ írása jut osztályrészemül.

Szakmai folyóirat lévén, itt most illene hosszú szakmai méltatásba bocsátkoznom, kiemelve Kata néninek elsősorban műemlékeket érintő kutatásait a veszprémi Szent György kápolnától a pannonhalmi monostoron át az életút szempontjából csúcsot jelentő budai domonkos kolostorig, vagy a kánai apátságig. Ezt azonban mégsem teszem, mert fontosabbnak érzem elmondani róla, amit számomra „szak-emberileg” – külön leírva, de nem elválaszthatóan – jelentett. Fiatal régészként a Budapesti Történeti Múzeumba kerülve különösen jó érzés volt, hogy az idősebb régész generáció milyen szerető gondoskodással fogadott, minden szakmai féltékenység nélkül. Valamennyiüktől nagyon sokat tanulhattam, de a legtöbbit éppen Kata nénitől. Ez annak ellenére így van, hogy közös munkát – sajnos – soha nem végeztünk.

Már az egyetemi tanulmányok során „kötelezőként” olvasott, megnyerően tisztán, logikusan megírt művei felkeltették érdeklődésemet személye iránt. (Érdekes és jellemző, hogy ekkortájt még egy „kívülálló”, egy jónevű őskoros kolléga is úgy beszélt róla, mint akinek feltétlenül érdemes famulusává szegődni! Erre – sajnos – nem került sor.) Később, megismerve számos beszélgetés alapján, módomban állt látni és megérteni, hogyan dolgozik. Az igen apró részletek sem kerültk el a figyelmét, de az apró részletekből is képes volt kerek egészet, s azon túl a nagyobb összefüggések felé mutatót létrehozni. Kedves emlékeim közé tartozik, amint kávézás közben, vagy „csak úgy” lelkesülten magyarázta a térdén kiterített milliméter papírokból a domonkos kolostor vagy a kánai monostor

rétegtani összefüggéseit. Jó volt vele azután egy forró napon bejárni Kánát és környékét, amikor velünk, jóval fiatalabbakkal lépést tartva kereste a középkori faluhelyet. Máskor csillogó szemmel mutatott egy-egy üvegcserepet, elmagyarázva jellegzetességeit, hogyan nézhetett ki eredetileg, és hol, mikor készítették. A töredékeket a szó szoros értelmében egészzé tudta varázsolni – rajzban. Ebben tehetsége mellett képzőművészeti tanulmányai is segítettek. Diplomáját régészetből és művészettörténetből szerezte, de azt csak kevesen tudják, hogy eredetileg római koros volt. Kutatási irányának módosítása – bizton állíthatjuk – nagy szerencséjére vált a magyar középkoros régészetnek! Szerette a szakmáját, s nagyon szerette tudását, felismeréseit megosztani másokkal. Egy fiatal pályatársa egyszer azt mondta, a vele töltött alig két hetes közös munka alatt többet tanult, mint korábban két év alatt... A szakma, a kollégák pedig szerették őt. (Bár ez sajnos „tárgyasult formában” már nem jutott kifejezésre. Kicsit személyes kudarcként is megélem, hogy többszöri szóbeli javaslat ellenére sem kapott semmilyen hivatalos régészeti elismerést. Nem mintha ő ezt valaha is hiányolta volna...) Élvezet volt hallgatni okfejtéseit, különösen mivel a tárgyyszerű szakmaiságát mindig áthatotta az emberi derű. A derű és az optimizmus, életének embert próbáló – másokat gyakran megkeserítő – eseménye, a kitelepítés és a kényszermunka ellenére sem hagyták el. Ez a derű akkor is átjárta, mikor nem sokkal halála előtt, utoljára találkozhattunk vele. Mivel korábban megromlott látását is sikerült részben orvosolni, igen bizakodva nyilatkozott a jövőbeni lehetőségekről, a kollégák által kért segítségek teljesítéséről. Sajnos, a Sors másként döntött. Pedig, pedig – s itt csak ismételni tudom a máshol már leírtakat – nagyon sokat szerettünk volna, és nagyon sokat tudtunk volna még tanulni Tőle.

Isten Vele, Kata néni!

MAGYAR KÁROLY

KATALIN H. GYÜRKY - "AUNTIE KATA" (1925-2002)

Four years have hardly passed since I had the privilege to congratulate - though belatedly because of the slowness of publishing - our "Auntie Kata" on her 70th birthday, when I wished her a further long life and successful work. Unfortunately, none of my wishes could be fulfilled, and it became my precious duty to write a memorial instead.

As this is a professional journal it would be expected of me to give here a detailed professional praise displaying her research dealing mainly with monuments, beginning with St George Chapel in Veszprém, through the Monastery of Pannonhalma, the peak being the Dominican Friary in Buda or the Abbey of Kana. However, I will not do this because I find it more important to tell all about her what she "professional-personally" meant for me. Beginning my career at the Budapest Historical Museum it was a nice experience how the older generation of archaeologists accepted me without any professional jealousy. I could learn a lot from them, especially from "Auntie Kata". It is true even if - unfortunately we never worked together.

Her studies written in a clear, logical style had already attracted my attention towards her person when I had to deal with them as part of the assignments during my university years. (It is interesting and typical that even an "outsider", a specialist in pre-historic archaeology, referred to her as to someone to whom it is worth becoming a famulus. This - unfortunately - never happened.) Later on, when I got to know her through conversations, I had the opportunity to see and understand how she works. Even tiny details did not escape her attention, and she was able to build up a whole image leading towards larger systems. It is one of my favourite memories as she was sitting drinking her coffee with some drawing records on her lap and enthusiastically she was explaining us the relations of the stratigraphy of the Dominican Fri-

ary or the Abbey of Kana. It was nice to go about Kana and its neighbourhood on a hot day, when keeping steps with us, the younger ones she was searching for the site of the mediaeval village. At another time she used to show some piece of glass telling us about its characteristics, what it could be like, when and where it could have been made. She was able to make the fragment into a whole - in drawing. Apart from her talent she was supported in this field by her arts studies. She received her degrees in archaeology and in art history, but it is not very well known that originally she was a specialist of the Roman period. The change of the direction of her professional interest became a valuable gift of Hungarian mediaeval archaeology. She loved her profession, she was keen on sharing her knowledge and results with others. A young colleague has once said that he learned more in two weeks working closely with her than for two years before. Profession and colleagues liked her. (Unfortunately this could not have been expressed in a "materialized" way. I find it a personal defeat that despite several suggestions she has never been given any official rewards in archaeology. It is not that she had ever missed it!) It was enjoyable to listen to her arguments, especially because her objective professionalism was always accompanied by human brightness. Brightness and optimism never left her despite the difficult events of her life - that usually embittered others - the translocation and forced labour. Her good spirit was about her when we last met her, not long before her death. As her sight could have been improved she was very optimistic about her future possibilities, and helping the colleagues in their needs. Unfortunately Fate brought about another resolution. Though, though - and I can only repeat myself, we would have and could have learned a lot from Her.

God bless You, "Auntie Kata"!